

HSS-02

การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสานท้องถิ่น
กรณีศึกษากลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

Developing a participatory product model to add value to local basketry handicrafts
Case Study of Ban Khok Sawang Weaving Group Nong Wua So District Udon Thani Province

ัญญาภรณ์ ใจปานแก่น¹ เสาวภาคย์ ศรีสวัสดิ์² เกียรติศักดิ์ ขาวีโคตร³ พีระยุทธ ศิลาพรหม⁴ และสัจพันธ์ จรุงมาก⁵
Thanyaporn Jaipankaen¹, Saowapak Srisawat², Kiattisak Chareekot³, Peerayut Silaprom⁴ and Satjaphan Jingmark⁵,

^{1,2} หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต

³ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต

⁴ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต

⁵ หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต

อีเมล: Santi4nong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และศึกษาความพึงพอใจกลุ่มลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน ได้แก่ กลุ่มลูกค้า จำนวน 50 คน กลุ่มผู้พัฒนา จำนวน 20 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเป็นกระเช้าของขวัญ คิดเป็นร้อยละ 55 ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินความพึงพอใจทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มลูกค้า กลุ่มผู้พัฒนา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวม ด้านความทันสมัยเหมาะกับกลุ่มลูกค้า รูปแบบผลิตภัณฑ์ ประโยชน์ใช้สอย ความประณีตสวยงาม และทรงคุณค่าด้านหัตถกรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

คำหลัก: การพัฒนา, ผลิตภัณฑ์, แบบมีส่วนร่วม, เพิ่มมูลค่า, หัตถกรรมจักสาน

Abstract

The purpose of this research was to develop a model of basketry handicrafts with the participation of the Ban Khok Sawang basketry group. Nong Wua So District Udon Thani Province and to study the satisfaction towards wicker handicraft products. The sample group used in the study was the basketry handicraft product satisfaction evaluator, which was a customer group of 50 people, a developer group of 20 people, and a group of experts, consisting of 3 people. The tools used in the study were interview forms and questionnaires. The

data were percentage (Percentage), mean (Mean) and Standard Deviation (Standard Deviation). Nong Wua So District Udon Thani Province Able to develop wicker handicraft products into gift baskets. accounted for 55 percent of the satisfaction of the three satisfaction evaluators group, namely the customer group, the developer group. group of experts found that overall satisfaction in terms of modernity, suitable for customer groups product model utility sophistication and invaluable in handicrafts at a high level, respectively.

Keywords: Development, Product, Participatory, Value added, Basketry handicrafts

บทนำ

ความแตกต่างกันของภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนแต่ละแห่งมีการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ออกมาเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิต ซึ่งหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญคืองานจักสาน ทั้งต่อการดำรงชีพ ทั้งด้านจิตใจ ความเป็นท้องถิ่น และอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต นำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ดังเช่นงานหัตถกรรมจักสานจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นงานฝีมือมีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในการดำรงชีวิต ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น มุ่งเน้นในด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพของสังคมนั้นๆ สืบเนื่องมาจากการดำเนินชีวิตในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความจำเป็นในการใช้ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่จึงลดลง ด้วยเหตุนี้หัตถกรรมจักสานจึงปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยพัฒนารูปทรง รูปแบบ ขนาด วัสดุตกแต่งไปจากเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และสร้างอาชีพ ซึ่งหัตถกรรมจักสานในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะ และสืบทอดมาอย่างยาวนาน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประสานกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างสรรค์งานจักสาน สรรสร้างออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ฝาชี หวด กระติบข้าว ตะกร้า ซึ่งงานหัตถกรรมเหล่านี้แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดจากบรรพบุรุษ แหล่งผลิตที่บ้านโคกสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นในด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพของสังคมนั้นๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากการลงพื้นที่บ้านโคกสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานมีเพียงฝาชี หวด กระติบข้าว ตะกร้า ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายเชิงพาณิชย์ ยังมีรูปแบบไม่หลากหลาย ซึ่งชุมชนก็มีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับสมัยนิยม เพื่อเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้เลือกตามความต้องการ รวมถึงเพิ่มยอดขาย ประธานกลุ่มจักสาน ได้กล่าวถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์และปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มไว้ ดังนี้ ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มจักสาน เริ่มแรกมีสมาชิกมีถึง 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพหลัก ต่อมาสมาชิกมีจำนวนมากขึ้น

เป็น 20 คน เนื่องจากมีตลาดรองรับอยู่แล้วจากชุมชนบ้านโคกสว่างและชุมชนใกล้เคียง รวมถึงกลุ่มลูกค้าที่มารับเองจาก 3 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี ผลิตภัณฑ์หลักที่กลุ่มจักสานได้ผลิตมีฝาชี หวด กระติบข้าว ตะกร้า เพื่อจำหน่ายในชุมชนและขายส่งลูกค้าต่างจังหวัด ถือเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุง จึงต้องการเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยพัฒนาจากภูมิปัญญาที่ชุมชนมีอยู่ตอบสนองให้กลุ่มลูกค้ามีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสมัยนิยม (บุตรสะดี ยวนยง, 2564)

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มจักสาน ในประเด็นการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นที่ผ่านมา และการสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของกลุ่มจักสาน สรุปได้ว่าชุมชนต้องการประยุกต์

การจัดงานรูปแบบอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้สามารถเลือกผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ ต้องการให้เกิดการพัฒนาที่มาจากชุมชนก่อน โดยการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมความคิด และสร้างสรรค์ด้วยตัวเองก็เป็นทางเลือกที่ดี เพราะจะทำให้ทราบถึงปัญหา และแก้ปัญหาได้ตรงจุดและถ้าได้รูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดจากความคิดของชุมชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ส่วนถ้ามีปัญหาดตรงจุดไหนจึงประสานองค์กรที่มีความชำนาญ หรือกลุ่มเครือข่าย เข้ามาช่วยในกระบวนการต่อไป จากการที่ชุมชนกลุ่มจักสานมีความต้องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น ชุมชนและผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดร่วมกันในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของกลุ่มจักสานโดยพิจารณาจากศักยภาพของชุมชน ดังนั้นด้านชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ งานหัตถกรรมเป็นอาชีพที่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการทำอาชีพหลัก รวมถึงวัตถุดิบหลัก คือไม้ไผ่ นั้น เพียงพอในการผลิต เป็นการลดต้นทุนได้เป็นอย่างดี ซึ่งถ้ามีการพัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลายก็จะเป็นการช่วยในด้านการขยายตลาดได้อีกทางหนึ่ง

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสานท้องถิ่นกรณีศึกษากลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสานได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อความเข้าใจสภาพข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของชุมชนโดยมีเป้าหมายให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นภายใต้บริบทของชุมชนด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานแบบมีส่วนร่วม กลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน ของกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Area) โดยผู้วิจัยเลือกศึกษา กลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง หมู่ที่ 10 อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความต้องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น จำนวน 20 คน ได้แก่ ประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจักสาน และนักพัฒนา เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นกลุ่มจักสาน และการศึกษาความพึงพอใจกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน โดยมีการทดลองตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นกับกลุ่มลูกค้าที่มาซื้อสินค้าที่ร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านโคกสว่าง และลูกค้าที่มาจากต่างจังหวัด จำนวน 50 คน ใช้เทคนิคสโนว์บอลล์ (Snowball selection) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความยินดีและสมัครใจให้ข้อมูลเท่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ในด้านการใช้งาน ความสวยงาม คุณค่าผลิตภัณฑ์ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปผลิตและจัดจำหน่ายต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน ได้แก่ ประธานกลุ่ม, สมาชิกกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง, นักพัฒนา
2. แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับกลุ่มลูกค้าที่มาซื้อสินค้าที่ร้านค้าชุมชนบ้านโคกสว่างและลูกค้าที่มาจากต่างจังหวัด จำนวน 50 คน , สมาชิกกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง จำนวน 20 คน, และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

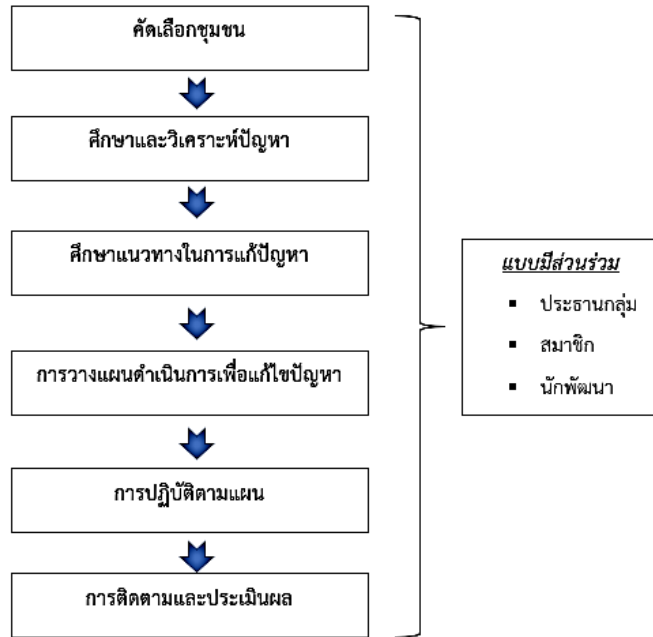
1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ประธานกลุ่ม,สมาชิก,นักพัฒนา)
2. รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มลูกค้าที่มาซื้อสินค้าที่ร้านค้าชุมชนโคกสว่าง และกลุ่มลูกค้าจาก 3 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี ในเรื่องความสนใจและความต้องการผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. วางแผนร่วมกับชุมชนบ้านโคกสว่างในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะส่งเสริมและพัฒนา
4. คัดเลือกผู้เข้าร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชน
5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิพากษ์แบบมีส่วนร่วม (ประธานกลุ่ม, สมาชิก, นักพัฒนา) โดย ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางแก้ปัญหา, ปฏิบัติตามแผน ดำเนินการโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ ที่คัดเลือกแล้วในลักษณะวิจัยเชิงปฏิบัติ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยยึดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. ติดตามและประเมินผล สรุปผลงานการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา วิเคราะห์โดยการตีความหมายตามรูปแบบที่กำหนดไว้และสรุปอภิปรายผลเชิงพรรณนา
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบสมบูรณ์แล้วมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบรายการ (Check list) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลูกค้า จำนวน 50 คน, กลุ่มผู้พัฒนา จำนวน 20 คน, และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นำข้อมูลมาแจกแจง

ความถี่ (Frequency) เป็นรายชื่อ วิเคราะห์คำนวณหาร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำมาแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เพื่อแปลผล ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง	ความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอยู่ใน ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง	ความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอยู่ใน ระดับมาก
2.51 - 3.50 หมายถึง	ความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอยู่ใน ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง	ความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอยู่ใน ระดับน้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง	ความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

ผลการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง เริ่มก่อตั้งกลุ่ม ปี 2546 โดยเริ่มแรกทำฝาชี หวด กระติบข้าว เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงได้ปรับปรุงรูปแบบมาเป็นการจักสานตะกร้า และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มลูกค้าในชุมชนบ้านโคกสว่าง และกลุ่มลูกค้าที่มาจาก 3 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี โดยแหล่งผลิตตั้งอยู่ที่ บ้านโคกสว่าง หมู่ 10 อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุตรธานี ในการจักสานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สมาชิกจะนำผลิตภัณฑ์ไปจักสานเองที่บ้านของสมาชิกแต่ละท่าน และเมื่อจักสานเสร็จก็จะนำผลิตภัณฑ์มารวมกันที่กลุ่ม เพื่อนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย โดยมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ดังนี้

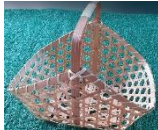

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม

ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสาน ดังนี้ กระเช้าของขวัญ ร้อยละ 55 รองลงมาคือ ชะลอมของขวัญ ร้อยละ 20 ก่องของขวัญ ร้อยละ 15 และตะกร้าของขวัญ ร้อยละ 10 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนต้องการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า

ผลิตภัณฑ์	จำนวนผู้สนใจ	ร้อยละ
ก่องของขวัญ 	3	15
ตะกร้าของขวัญ 	2	10
ชะลอมของขวัญ 	4	20
กระเช้าของขวัญ 	11	55
รวม	20	100.00

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานกระเช้าของขวัญให้ความเห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.21) ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของผู้เชี่ยวชาญ

รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ N = 3		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความประณีต สวยงาม	3.55	0.70	มาก
2. ประโยชน์ใช้สอย	4.50	0.70	มาก
3. ทรงคุณค่าด้านหัตถกรรม	3.50	0.70	ปานกลาง
4. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์	4.50	0.70	มาก
5. ความทันสมัย เหมาะกับกลุ่มลูกค้า	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.21	0.70	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้เข้าร่วมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน (ประธานกลุ่ม, สมาชิกกลุ่มจักสาน, นักพัฒนา) ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน กระเช้าของขวัญ ให้ความเห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) ดังรายละเอียดตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของกลุ่มผู้เข้าร่วมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

รายละเอียด	ผู้เข้าร่วมพัฒนารูปแบบ N=20		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความประณีต สวยงาม	3.75	0.55	มาก
2. ประโยชน์ใช้สอย	4.00	0.72	มาก
3. ทรงคุณค่าด้านหัตถกรรม	3.55	0.60	มาก
4. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์	4.20	0.61	มาก
5. ความทันสมัย เหมาะกับกลุ่มลูกค้า	4.65	0.48	มากที่สุด
รวม	4.03	0.59	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้า จำนวน 50 คน ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน กระเช้าของขวัญ ให้ความเห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) ดังรายละเอียดตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลงานการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของกลุ่มลูกค้า

รายละเอียด	กลุ่มลูกค้า N=50		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความประณีต สวยงาม	3.76	0.51	มาก
2. ประโยชน์ใช้สอย	4.12	0.62	มาก
3. ทรงคุณค่าด้านหัตถกรรม	3.66	0.55	มาก
4. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์	4.26	0.56	มาก
5. ความทันสมัย เหมาะกับกลุ่มลูกค้า	4.56	0.54	มากที่สุด
รวม	4.07	0.55	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินโดยรวม ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานกระเช้าของขวัญโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ดังรายละเอียดตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลงานการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยรวม

รายละเอียด	ผลรวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความประณีต สวยงาม	3.67	0.58	มาก
2. ประโยชน์ใช้สอย	4.20	0.68	มาก
3. ทรงคุณค่าด้านหัตถกรรม	3.57	0.61	มาก
4. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์	4.32	0.62	มาก
5. ความทันสมัย เหมาะกับกลุ่มลูกค้า	4.73	0.51	มาก
รวม	4.09	0.60	มาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสานท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย จากการที่ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการลงพื้นที่ เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมจักสาน ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อคัดเลือกชุมชน และผลการคัดเลือก ผู้วิจัยเลือกกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง ซึ่งอยู่ในตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้เป็นเพราะสมาชิกในชุมชนมีปัญหาในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น และมีความต้องการที่จะพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผู้วิจัย และชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจ และมี

ความต้องการร่วมกันในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานให้มีความหลากหลาย ทันสมัย ร่วมกับนักพัฒนา และผู้วิจัยอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

เป้าหมายการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ต้องการพัฒนาคนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการสร้างคนเพื่อไปสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีแรงปะทะกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม หรือแม้แต่การศึกษา เพื่อให้ชุมชนนั้นมีหลักคิดในการพัฒนาตนเองได้อย่างชาญฉลาดต่อไป (สิทธิธัญ ประพูนนิติศาสตร์, 2547) สอดคล้องกับ ความต้องการในการแก้ปัญหาที่แท้จริงของผู้ที่อยู่กับปัญหาเกิดจากการร่วมมือระหว่างผู้ที่อยู่กับปัญหากับนักพัฒนา และนักวิชาการ จากภายนอกชุมชน เพื่อทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขให้ถูกจุดและต่อเนื่อง (ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม, 2547)

ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นในรูปแบบดั้งเดิมก่อนการดำเนินการวิจัย เป็นรูปแบบที่ไม่ทันสมัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์มีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย การสร้างแนวคิดใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์แสดงให้เห็นว่ารูปลักษณ์ ประโยชน์การใช้งาน คุณค่าของผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างจากสินค้าอื่นๆ ประเภทเดียวกัน มีความจำเป็นอย่างไรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กรรณิการ์ สายเทพและพิชญา เพิ่มไทย, 2560) พบว่า แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและจัดพบปะกันเป็นระยะต้องมีการกำหนดมาตรฐานสินค้า และการควบคุมระบบการผลิตให้มีความสม่ำเสมอ และต้องมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า

ผลการวิจัย ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา ในการสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นรูปแบบใหม่และสามารถเพิ่มมูลค่าได้ ทำให้ชุมชนได้ประโยชน์ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า การได้พัฒนาอาชีพของคนในชุมชน สอดคล้องกับ (วรินทร์ธร ธารสารสมบัติ, 2560) พบว่า แนวทางในการพัฒนา คือ สร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง อบรมให้ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จัดทำแผนการจัดการและการผลิตสินค้า พัฒนาคอนสำหรับการสืบทอดวิธีการผลิต อบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ สามารถสร้างความแตกต่างและมูลค่าเพิ่มและการสืบทอดธุรกิจ และพัฒนาคอนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญกับสินค้าวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์นั้น จะแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ประโยชน์ และสร้างความแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมโดยการนำเส้นผักตบชวาออกแบบพัฒนาร่วมกับหนังเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี วัสดุเป็นสิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักสร้างสรรค์งานหัตถกรรมให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ จึงควรเลือกใช้วัสดุอย่างเหมาะสม (เรวัต สุขสิกาญจน์, 2549)

ข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้

1. สามารถนำรูปแบบการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อื่นในชุมชนได้
2. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานบ้านโคกสว่าง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น
2. ควรศึกษาเป็นรายผลิตภัณฑ์และเป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนาด้วยการเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ขอขอบพระคุณ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุน คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์ ตลอดจนบุคคลที่เคารพรักทุกท่าน สุดท้ายขอบคุณฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุนทุนผลงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ สายเทพและพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการสมัยใหม่*. 10(2). 1-11.

ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

บุตรสะดี ยานยง. (2564). *สัมภาษณ์* โดย ธัญญาภรณ์ ใจปานแก่น. ที่บ้านโคกสว่าง ตำบลหมากหญ้า, อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.

เรวัต สุขสีกาญจน์. (2549). *การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง).

วรินทร์ธร ธารสารสมบัติ. (2560). กลยุทธ์สินค้าวิสาหกิจชุมชนของผู้ประกอบการเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. 5(2). 27-41.

สิทธิณัฐ ประพพธนิติศาสตร์. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).